

17.3.2008

Allekirjoitetun asiakirjan sähköinen versio

Kansalliskirjasto
Kehittämiskoordinaattori Juha Hakala
juha.hakala@helsinki.fi

KANSALLISKIRJASTON TIETOHALLINTOSTRATEGIA 2008-2012

Pyydettyinä lausuntona Kansalliskirjaston tietohallintostrategiasta Yleisten kirjastojen keskuskirjasto ja Yleisten kirjastojen neuvosto yhdessä toteavat, että tietohallintostrategia on laadittu rakenteellisesti selkeästi. Nykytilasta edetään tavoitetilan kautta kohti tulevaisuutta unohtamatta osaamisen merkitystä. Lopussa oleva toimeenpanosuunnitelma karkeine aikatauluineen konkretisoi, mihin strategialla pyritään ja mitkä ovat käytettävissä olevat keinot ja välineet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yleisten kirjastojen keskuskirjaston ja neuvoston kannalta katsottuna tietohallintostrategia viestittää monia asioita, ongelmallisiakin. Keskitymme lausunnossamme siihen, miten tietohallintostrategian isot linjat nähdään yleisten kirjastojen olemassa olevan ja tulevan verkko-toiminnan valossa.

Tietohallintostrategiaan on painokkaasti kirjattu kirjastosektoreiden yhteinen toimintamalli yhden konsortion alla. Jos tavoitetila on tämä, niin keskusteluja kirjastokentällä olisi pitänyt ennakkoon käydä avoimesti ja laajasti. Nyt sen voi nähdä ja kokea uhkanakin etenkin, jos konsortio pitää perustaa nopeasti jo kuluvana vuonna 2008. Ennen kaikkea ”yhden konsortion mallin” on tuotava lisäarvoa verrattuna olemassa olevaan sektorikohtaiseen verkkotoimintaan. ”Yhden konsortion malleista” on kokemusta verkkomaailmassa. Vaarana on, että kokonaisedusta kiinni pitäminen alkaa haitata innovatiivisuutta ja yksittäisten asioiden kehittämistä ja kehittymistä.

Yleisten kirjastojen keskuskirjaston ja neuvoston näkökulmasta toiminta olisi tehokkaampaa, jos ”yhden konsortion mallin” sijasta kirjastosektorit tuottaisivat jatkossakin omat palvelunsa itse ja rajapintojen kautta rakennettaisiin modernit yhteydet verkkopalveluiden välille. Edellytys tietenkin on - mikä tulee esiin myös tietohallintostrategiassa - että tunnetaan paremmin, minkälaisia verkkopalveluja kukin kirjastosektori tuottaa omassa piirissään. Päällekkäistä työtä tehdään. Sen välttämiseksi on yhteisesti sovittava työnjaosta verkkopalvelujen tuottamisessa.

17.3.2008

Allekirjoitetun asiakirjan sähköinen versio

Internetissä tieto sijaitsee hajautettuna ja sitä tuotetaan kaikkialla. Strategiassa tieto pyritään kokoamaan ja keskittämään yhteen paikkaan. Tämä vaikuttaa tavoitteena arveluttavan massiiviselta. Varsinkin kun yleisten kirjastojen asiakkaiden tiedontarpeet vaihtelevat arkityöstä syvempään tietoon unohtamatta viihdettä ja vapaa-aikaa. Tällaisen tiedon kirjon tarjoaminen ja ohjaaminen yhdestä paikasta tuntuu vanhanaikaiselta ratkaisulta. Kannattaa myös muistaa, että tiedonhaku pääsääntöisesti aloitetaan hakukoneilla. Kirjastojen pikemminkin tulee tähdätä siihen, että kirjastoissa tuotettu tieto pääsisi hakukoneitten hakutuloksissa ensimmäisten joukkoon.

Tietohallintostrategiasta ei oikein selviä, millä tekniikalla ja missä hengessä yhteisellä tuotantoalustalla on mahdollista toimia. Yleisten kirjastojen verkkotoimittajana Kirjastot.fi tuottaa ja ylläpitää useita ja paljon käytettyjä (yli 10 000 kävijää päivittäin) valtakunnallisia verkkopalveluja, joita on vaikea nähdä strategian esittämän yhteisen tuotantomallin kautta. Kirjastot.fi:ssä verkkopalveluita tuotetaan monenlaisilla välineillä ja sovelluksilla. Uusimmat verkkopalvelut perustuvat avoimeen lähdekoodiin ja ovat lähtökohdiltaan yhteisöllisiä Kirjasto 2.0 -henkisiä. Palvelut tunnistavat toisensa rajapintojen kautta, eivätkä edellytä yhteistä teknistä alustaa, vaan palveluita "kutsutaan tarvittaessa" toistensa yhteyteen Ajax- ja Mash-up -menetelmillä. Asiakkaat voivat osallistua palvelujen tuottamiseen kommentoimalla ja tägittämällä. Voisivatko nämä olla myös tietohallintostrategian tavoitteita ja käytäntöjä?

Kansallisen yhteisluettelon toteuttaminen on keskeinen tavoite tietohallintostrategiassa. Epäselväksi kuitenkin jää, mihin kaikkeen muuhun kuin tiedonhakuun ja luettelointiin sitä voidaan käyttää. Yhteisluettelolle voi ennakoida monenlaista käyttöä, mutta tähän päästäkseen sen oltava teknisesti joustava ja rajapintojen kautta hyödynnettävissä muissa sovelluksissa, esim. kirjastojärjestelmissä, monihauissa ja erikoisaineistoihin perustuvissa sovelluksissa. Parhaimmillaan yhteisluettelon tulisi olla kansallista omaisuutta, joka sallisi kirjastotarpeitten ohella perusaineiston vapaasti käytettäväksi myös kaupallisiin sovelluksiin ja räätälöinteihin. Yleisten kirjastojen keskuskirjaston ja neuvoston kannalta oleellista ei ole, missä yhteisluettelo sijaitsee, vaan kuinka joustavakäyttöinen se tulee olemaan.

Tietohallintostrategiassa viitataan vain ohimennen semanttiseen webiin ja ontologioihin. Semanttisen web työkaluineen ja sovelluksineen on tulossa kirjastomaailmaankin, joten tätä puolta olisi voitu enemmän avata tietohallintostrategiassa. Yleisten kirjastojen keskuskirjasto on Kansalliskirjaston kanssa ollut jo useamman vuoden mukana kansallisissa semanttisen webin projekteissa, FinnONTO:ssa ja vasta alkaneessa

17.3.2008

Allekirjoitetun asiakirjan sähköinen versio

Semanttinen web 2.0:ssa. Kysy kirjastonhoitajalta –verkkopalvelun uusi versio on tehty semanttisen webin työkaluilla ja siinä hyödynnetään kansallista ontologiaa YSO:a Onki-selaimen avulla. Parhaillaan käynnissä oleva valtakunnallinen Turun kaupunginkirjaston vetämä kirjallisuushanke tullaan toteuttamaan semanttisessa hengessä osana Kulttuurisampo. Ontologia-toteutukset siirtynevät lähitulevaisuudessa myös kirjastojen aineistotietokantojen luettelointitietoihin asiasanojen korvautuessa vastaavilla ontologiat termeillä, jolloin niitä voidaan käyttää ulkopuolisissakin tiedonhakuovelluksissa.

Tietohallintostrategiassa digitointi nähdään teknisenä haasteena ja kulttuuriperinnön säilyttämisen velvollisuutena. Yleisten kirjastojen neuvoston kannalta on hyvä ratkaisu, että Kansalliskirjasto kantaa kokonaisvastuun digitoinnista, digitoilaitteistoista ja niiden vaatimista erityisosaamisesta, jolloin muut kirjastot voivat tehdä kohdennettua digitointia. Yleisten kirjastojen keskuskirjaston ja neuvoston kannalta on tärkeätä, että yleisten kirjastojen toivomukset digitoitavista aineistoista otetaan kansallisestikin huomioon, esim. paikallisesti tärkeät aineistot, musiikki ja vaikkapa vanhat lastenkirjat.

Pitkäaikaissäilytys (PAS) on tärkeä ja iso asia. Tietohallintostrategiassa esitetyt ratkaisut ovat Yleisten kirjastojen neuvoston kannalta oikeasuuntaisia.

YLEISTEN KIRJASTOJEN KESKUSKIRJASTO JA NEUVOSTO

Lisätiedot:

Erkki Lounasvuori, Johtava suunnittelija, puhelin (09) 31085430, erkki.lounasvuori@hel.fi

Maija Berndtson
kirjastotoimen johtaja

Postiosoite

PL 4100
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
city.library@hel.fi

Käyntiosoite

Rautatieläisenkatu 8
Helsinki 52
<http://www.lib.hel.fi>

Puhelin

+358 9 3108511

Faksi

+358 9 3108517

Tilinro

Y-tunnus

02012566
Alv.nro
FI02012566